

О. Т. Прокопчук,

д. е. н., доцент, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Уманський національний університет садівництва, м. Умань, Україна

ORCID ID: 0000-0001-7405-2469

Ю. А. Цимбалюк,

к. е. н., доцент, доцент кафедри маркетингу, Уманський національний університет садівництва, м. Умань, Україна

ORCID ID: 0000-0002-5792-0866

С. А. Власюк,

к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Уманський національний університет садівництва, м. Умань, Україна

ORCID ID: 0000-0002-3416-3444

DOI: 10.32702/2306-6814.2021.17.25

ІНВЕСТИЦІЙНА СКЛАДОВА МЕНЕДЖМЕНТУ СТРАХОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

O. Prokopchuk,

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Finance, Banking and Insurance, Uman National University of Horticulture, Uman. Ukraine

Yu. Tymbalyuk,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Marketing, Uman National University of Horticulture, Uman. Ukraine

S. Vlasiuk,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance, Uman National University of Horticulture, Uman. Ukraine

INVESTMENT COMPONENT OF MANAGEMENT OF INSURANCE ORGANIZATIONS

Статтю присвячено актуальним питанням формування ефективної системи менеджменту інвестиційної діяльності страхових організацій, що функціонують на страховому Україні.

З'ясовано, що інвестування формує коло ключових бізнес-процесів діяльності страхової організації поряд із розрахунком страхових тарифів; андеррайтингом; виробництвом нових продуктивних пропозицій; урегулюванням збитків; відшкодуванням збитків за правом регресу; перестрахованням; бухгалтерським обліком; ризик-менеджментом та впровадженням нових страхових продуктів.

Визначено, що базисом розміщення страхових резервів є принципова орієнтованість з урахуванням сукупності принципів (безпечності (надійності), ліквідності, диверсифікованості, прибутковості), що є загально визнаними у світовій страховій та інвестиційній практиці. Мистецтво розміщення страхових резервів полягає у забезпеченні реалізації вищезазначеної четвірки принципів з урахуванням ситуації на ринку капіталу.

Аналіз структурних особливостей інвестиційного портфеля вітчизняних страховиків дозволив визначити коло інвестиційних продуктів, що домінують у його структурі. До них, за результатами дослідження, віднесено: банківський депозит — 47 %; цінні папери, що емітуються державою — 19,5 %; права вимоги до перестраховиків — 17 %; грошові кошти — 9,4 %; вкладення у нерухоме майно — 6,1 %; інші продукти — 1%.

Обґрунтовано ключові напрями оптимізації системи менеджменту інвестиційної діяльності вітчизняних страхових організацій, зокрема із позицій кадрового забезпечення та потреб у професійних фахівцях фондового ринку.

Представлене дослідження містить складові як теоретичного, так і та практичного характеру, що сфокусовані на формуванні ефективної системи менеджменту інвестиційної діяльності страхових організацій, створюючи в кінцевому підсумку базис сталого та динамічного розвитку вітчизняного страхового ринку зокрема та економіки країни загалом.

An important factor in the development of investment activities in a market economy is insurance. Insurance companies, on the one hand, in the process of carrying out their basic (operational) activities insure the economic interests of economic entities against probable risks, thereby stimulating investment activity, and on the other – are direct investors.

The article is devoted to topical issues of formation of an effective system of management of investment activity of insurance organizations operating on the insurance of Ukraine.

It was found that investing forms a range of key business processes of the insurance organization, along with the calculation of insurance rates; underwriting; production of new product offers; settlement of losses; compensation for damages under the right of recourse; reinsurance; accounting; risk management and introduction of new insurance products.

It is determined that the basis for the placement of insurance reserves is the principle orientation, taking into account a set of principles (security (reliability), liquidity, diversification, profitability), which are generally accepted in world insurance and investment practice. The art of placing insurance reserves is to ensure the implementation of the above four principles, taking into account the situation on the capital market.

The analysis of structural features of the investment portfolio of domestic insurers allowed to determine the range of investment products that dominate in its structure. These, according to the results of the study include: bank deposit – 47 %; securities issued by the state – 19,5 %; claims against reinsurers – 17 %; cash – 9,4 %; investment in real estate – 6,1 %; other products – 1 %.

The key directions of optimization of the investment management system of domestic insurance organizations are substantiated, in particular from the standpoint of staffing and needs of professional specialists of the stock market.

The presented study contains components of both theoretical and practical nature, focused on the formation of an effective management system of investment activities of insurance companies, ultimately creating the basis for sustainable and dynamic development of the domestic insurance market in particular and the economy as a whole.

Ключові слова: страхова організація, менеджмент, інвестиції, інвестиційна діяльність, активи, страхові резерви, фінансові відносини.

Key words: insurance organization, management, investments, investment activities, assets, insurance reserves, financial relations.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Постійно змінюване макросередовище вимагає формування ефективності функціонування будь-якої страхової організації, виходячи із позицій необхідності дій її менеджменту. Така сукупність послідовних дій, що здійснюються для реалізації цілей страхової організації, визначається ключовими бізнес-процесами на різних управлінських рівнях.

Видову сукупність бізнес-процесів менеджменту страхової організації представляє інвестування. Означений вид бізнесу вирізняє діяльність страхової організації від інших господарюючих суб'єктів, адже страховики суттєву частину прибутку зобов'язані отримувати саме від інвестиційної діяльності, а не безпосередньо від страхової. Водночас вітчизняна страхова практика є такою, що страховики, які акумулюють значні заощад-

ження, не мають достатнього досвіду трансформувати їх в інвестиційні ресурси. Означене обмежує можливості страхових організацій отримувати додатковий інвестиційний дохід, що доцільно використовувати як для здійснення страхових виплат, так і для збільшення рентабельності страхового бізнесу. Отже, вирішення окреслених проблем щодо відсутності ефективного менеджменту інвестиційної діяльності страхових організацій є наразі актуальним.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Суттєвий внесок у дослідження специфіки інвестиційної діяльності страхових організацій здійснили такі вчені: Ю.В. Алескерова, В.Д. Базилович [1], О.Й. Жабинець [2], А.В. Василенко, І.В. Майданченко М.І. Ма-

льований [3], Н.Г. Нагайчук [4], В.О. Поворозник [5], Н.В. Приказюк [6], І.Г. Сокиринська [8], Н.С. Танклевська, Н.В. Ткаченко, Т.В. Яворська [9]. Зважаючи на науковий доробок вищезазначених дослідників, варто зауважити, що досі малодослідженими залишаються питання формування дієвої системи управління інвестиційною діяльністю страхових організацій в умовах ринкових метаморфоз, що вносять суттєві корективи до означеного процесу. Таким чином, слідуючи заданим векторам, сукупність новочасних викликів і загроз, що постають перед страховиками, зумовлюють об'єктивну потребу у здійсненні подальших досліджень.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є дослідження інвестиційних можливостей та обґрунтування ключових напрямів оптимізації системи менеджменту інвестиційної діяльності вітчизняних страхових організацій.

ВИКЛАД ОСНОВНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Ключовим інструментом посилення інвестиційної діяльності в умовах ринкової економіки виступає страхування. З однієї сторони, страхові організації в процесі провадження своєї базової (операційної) діяльності здійснюють страхування економічних інтересів суб'єктів господарювання від ймовірних ризиків стимулюючи тим самим інвестиційну активність, а з іншої — виступають безпосередніми інвесторами.

Досліджуючи вплив безпосередньо інвестиційної діяльності на фінансові результати страховиків, значне коло дослідників-економістів намагалися окреслити роль останніх у страховому бізнесі й місце власне стра-

хових операцій. Як наслідок, доцільно виокремити трійку ключових позицій щодо цього питання:

1. Надання страхових послуг — ключове завдання страхової організації, тобто вирівнювання ризиків і покриття збитків, як наслідок інвестиційної діяльності належить другорядна роль.

2. Провадження страхової діяльності та інвестиційна діяльність є двоїсто рівнозначними складовими страхового бізнесу.

3. Основним завданням страховиків, що працюють як у лайфовому сегменті, так само у ризиковому є мобілізація нагромаджень для їх наступного інвестування, водночас безпосереднє надання страхових послуг виступає вторинною функцією.

Першу означену позицію підтримувала більшість вітчизняних вчених-дослідників кінця ХІХ — початку ХХ ст., високо оцінюючи роль та значення страхових організацій як носіїв інвестиційного капіталу на національному ринку. Так, професор О.О. Гаманкова у фундаментальній праці "Основи економії страхування" визнавала, що "зростання страхових капіталів передбачає, що страхові установи непомітно перетворюються в кредитні установи, які відіграють важливу роль на грошовому ринку" [1, с. 17]. Однак, визнаючи інвестиційну діяльність виключно банківською діяльністю, вона стверджувала, що для страхових організацій "банківська діяльність має службове значення стосовно їх ключового завдання — вирівнювання ризиків й покриття збитків, що спричинялися різноманітними небезпеками" [2, с. 39]. Означена інтерпретація інвестиційної діяльності страхових організацій набула відображення й у державній політиці щодо функціонування страхового ринку в СРСР.

Фінансові відносини страхових організацій в розрізі певних напрямів	
»	між засновниками та учасниками страхового товариства в момент його створення пов'язані з формуванням власного капіталу та в його складі статутного (акціонерного) капіталу
»	між страховиком та страхувальником пов'язані з фактичним виробництвом та реалізацією страхового продукту
»	(послуги) під час особистого страхування, страхування від ризику втрати та пошкодження майна, страхування відповідальності тощо означені фінансові відносини є домінуючими, оскільки від їх ефективності в остаточному підсумку залежить кінцевий результат діяльності страхової організації
»	між страховою компанією та фінансовими установами держави виникають під час розрахунків першої з бюджетом та позабюджетними фондами, сплатою податків та інших обов'язкових платежів, отриманням податкових пільг та державного фінансування, застосування державою штрафних санкцій за порушення податкового законодавства та невиконання нормативних вимог органів у справах нагляду за страховою діяльністю з боку страховика
»	між страховою організацією та суб'єктами банківської системи в процесі розміщення вільних коштів на депозитних та поточних рахунках у банках, отримання банківських позик чи кредитів та сплатою відсотків за їх користування, купівля-продаж валюти, надання страхових послуг банкам тощо
»	між страховою компанією та її працівниками в результаті виплати заробітної плати, премії, компенсації, матеріальної допомоги, а також випуску, погашення та сплати дивідендів за випущеними цінними паперами та ін

Рис. 1. Ранжування сукупності фінансових відносин страхових організацій в розрізі певних напрямів

Джерело: авторське узагальнення за даними джерел [1—3; 5].

Бізнес-процеси страхової організації
<i>розрахунок страхових тарифів</i>
<i>андеррайтинг</i>
<i>виробництво нових продуктивних пропозицій</i>
<i>урегулювання збитків</i>
<i>відшкодування збитків за правом регресу</i>
<i>перестраховування</i>
<i>інвестування</i>
<i>бухгалтерський облік</i>
<i>ризик-менеджмент</i>
<i>впровадження нових страхових продуктів</i>

Рис. 2. Сукупність ключових бізнес-процесів у діяльності страхової організації

Джерело: авторське узагальнення за даними джерел [4; 7].

Друга позиція, що базувалася на інтерпретації надання страхових послуг та інвестиційної діяльності як рівнозначних складових страхового бізнесу, набула значного поширення починаючи з 1994 р. Чітке трактування означеного положення було сформульовано та представлено Лігою страхових організацій України: "функцією страхування, поряд із забезпеченням безперервності й стабільності виробництва, є формування фінансових ресурсів для інвестиційної діяльності й головним чином — для капіталів довгострокового характеру" [3; 4].

Третя позиція ґрунтується на тому, що інвестиційна діяльність є ключовою, формуючи умови для виконання страхових зобов'язань перед клієнтами (що безпосередньо торкається страхування життя). Означена позиція домінує серед наукових шкіл Франції, Німеччини та США.

Підсумовуючи викладене, вважаємо, що означені види діяльності страхової організації, зокрема в розрізі як безпосередньо страхової, так й інвестиційної є рівнозначними. Означена позиція характеризується переконливими аргументами, оскільки практично неможливим є реалізація інвестиційної функції страхування без попереднього накопичення грошових фондів. І навпаки, поєднання результативного розміщення страхових резервів й власних коштів страхової організації виступає дієвим засобом досягнення фінансової стійкості. Як наслідок, наявний тісний взаємозв'язок між означеними видами діяльності страхової організації. Розглянута позиція набуває поширення в колі країн пострадянського простору в зв'язку з демонополізацією страхового ринку.

Одним із актуальних завдань серед страховиків виступає раціоналізація процесу управління інвестиційним потенціалом. Водночас вибір безпосереднього макету управління перебуває в залежності від розміру та фінансових можливостей страхової організації, обраної інвестиційної політики останньою, наявності прямих та непрямих державних обмежень або стимулів до вибору інвестиційних партнерів, умови їх діяльності тощо.

Нагальними постають питання щодо дотримання принципів інвестування страхових резервів, серед яких доцільно виділити: дохідності; диверсифікації інвести-

ційного портфеля; гарантованого повернення вкладень; підконтрольності інвестицій; ліквідності й привабливості.

За економічною сутністю всю сукупність фінансових відносин страхової організації доцільно ранжувати за певними напрямками (рис. 1).

Кожна з цих груп фінансових відносин характеризується певною специфікою, водночас всі вони мають двосторонній характер та пов'язані з рухом фінансових ресурсів страхової організації. Останній передбачає формування власного капіталу та створення страхових резервів, а також використання коштів із грошових фондів та резервів. Кругообіг фінансових ресурсів страхової організації не обмежується лише страховими операціями, він ускладнюється включенням його в інвестиційний процес, що дає змогу окреслити всі вільні кошти, перебуваючі в обігу страховика, у якості фінансового потенціалу останнього.

Страхові організації, в умовах розвинутих ринкових відносин, як правило, вкладають тимчасово вільні кошти в інвестиційну діяльність з метою отримання доходу від використання коштів, надійшовши у їх розпорядження (в розрізі частини коштів страхових резервів й власних коштів). Означене зумовлює складність організації руху грошових коштів страховика у порівнянні з підприємцями, зайнятими в інших сферах бізнесу. Як наслідок, складністю вирізняються і завдання, що пов'язані як з організацією та управлінням фінансами страхових організацій, так і їх інвестиційним портфелем.

Практична реалізація окреслених цілей функціонування страхової організації, визначених різними рівнями управління, потребує послідовних дій засновників та менеджменту, що здійснюються в рамках даної організаційно-правової структури. Сукупність останніх дістала назву бізнес-процесів (рис. 2).

Інвестування є однією із ключових складових у загальній сукупності операцій, що провадяться страховою організацією. Відтак тимчасово вільні кошти, що належать страховику, формують базис для інвестування. Страхові внески можуть інвестуватися у дохідні активи приносячи інвестиційний дохід страховику. Формуються умови за яких страхова організація має можливість

Рис. 3. Страхові резерви, млн грн

Джерело: данні Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг та Національного банку України (розраховано, побудовано та представлено авторами).

отримувати додатковий дохід, що можна використувати як для здійснення страхових виплат, так і для збільшення рентабельності страхового бізнесу. Більшість страхових компаній, що функціонують на українському страховому ринку не мають окремого підрозділу, що займався б інвестиційною діяльністю. В українській страховій практиці проблематика інвестування досліджується поверхнево, як наслідок отримані доходи від інвестиційної діяльності страховиків є несуттєвими. Водночас зарубіжна практика демонструє кардинально іншу картину — страхові організації розвинутих країн світу отримують значні прибутки від інвестиційної діяльності і виступають найбільшими інвесторами на фондовому ринку та ринку нерухомості.

Успішне провадження інвестиційної діяльності вимагає від страхової організації дотримання сукупності принципів:

- інвестувати кошти враховуючи одночасно динаміку як страхових платежів, так і страхових відшкодувань;
- запобігати зниженню рівня платоспроможності страхової організації через низьколіквідні об'єкти інвестування;
- диверсифікувати об'єкти інвестування з позицій ризику та прибутковості;
- провадити моніторинг інвестиційного ринку на регулярній основі;
- здійснювати аналіз ситуації на інвестиційному ринку та своєчасно реагувати на зміни.

Страхова організація самостійно визначає напрями та методи інвестування згідно із чинним законодавством, але при цьому зобов'язана враховувати вимоги, що висуюються до порядку формування технічних (математичних) резервів. Адже частину коштів, які страхова організація може інвестувати, становить сума техні-

Принцип	
➤	<p>Безпечності (надійності)</p> <p>Зорієнтований на максимально надійне розміщення активів страховика, забезпечуючи повернення останніх у повному обсязі та передбачаючи управління ризиками інвестиційної діяльності, що спрямоване на досягнення отримання фактичного інвестиційного доходу суттєво вище розміру розрахункового</p>
➤	<p>Ліквідності</p> <p>Спрямований на специфічну побудову структури розміщення активів, що передбачає швидке і безбиткове обернення останніх в гроші. Визначення ступеня ліквідності передбачає врахування періоду, за який можна перетворити означені активи у гроші і потрібні на це перетворення витрати</p>
➤	<p>Диверсифікованості</p> <p>Забезпечує розподіл інвестиційного ризику на різноманітні види вкладень, забезпечуючи більш високий ступінь стабільності інвестиційного портфеля страховика. Не передбачається домінування одного виду вкладень над іншими та, відповідно, територіальна концентрація капіталу</p>
➤	<p>Прибутковості</p> <p>Направлений на отримання постійного й достатньо високого доходу страховиком, що дає йому змогу сформувати та зберегти конкурентні позиції на страховому ринку</p>

Рис. 4. Принципова орієнтованість розміщення коштів страхових резервів

Джерело: авторське узагальнення за даними джерел [8; 9].

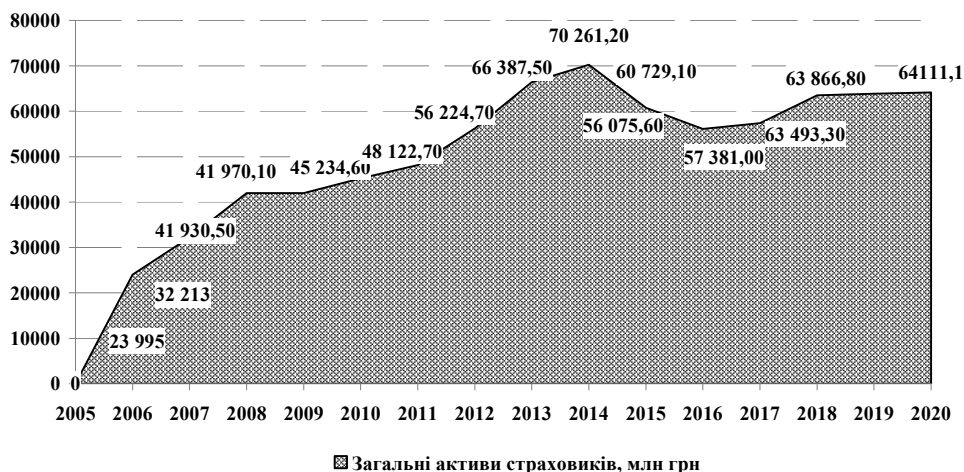

Рис. 5. Загальні активи страховиків, млн грн

Джерело: данні Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг та Національного банку України (розраховано, побудовано та представлено авторами).

чних (математичних) резервів, що зобов'язана формувати остання для забезпечення платоспроможності.

Слід зазначити, що у загальному розумінні інвестиції представляють собою майнові та інтелектуальні цінності, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) або досягається певний соціальний ефект [8, с. 125].

Структурують інвестиції на коротко-, середньо- та довгострокові.

До довгострокових інвестицій належить: нерухомість, права участі, вкладення у інвестиційні проєкти з терміном реалізації ≥ 3 років, цінні папери (розраховані на період ≥ 12 місяців) та ін. Натомість коло середньо- та короткострокових інвестицій складається з банківських депозитних вкладів, цінних паперів й облігацій з періодом погашення 3—12 місяці. Останні інтерпретуються як оборотні кошти.

Отримані доходи від інвестиційної діяльності можуть спрямовуватися страховиками на компенсацію збитків страхових операцій, використовуватися на розвиток страхової справи та споживання.

Доходи від інвестиційної діяльності включають три групи надходжень: надходження від реалізації фінан-

сових інвестицій, необоротних активів, майнових комплексів; надходження у вигляді отриманих відсотків та дивідендів; інші надходження (грошові надходження, крім перелічених вище).

Кошти, що перебувають у розпорядженні страховика становлять сукупність ресурсів, за рахунок яких останній вдається виконувати свої зобов'язання, зокрема у разі настання страхового випадку та забезпечувати нормальне функціонування організації.

Означені кошти представлені у двоїстому форматі, по-перше, у вигляді надходжень страхових премій, по-друге, власними коштами, що можуть використовуватися впродовж кількох років.

Як наслідок, інвестування цих коштів потребує врахування їх структурних особливостей та оптимального терміну інвестування.

Також варто враховувати той факт, що резерви є коштами страхувальників і, відповідно, за умови настання страхового випадку повинні своєчасно повертатися їм у вигляді страхового відшкодування, що може бути й більшим у порівнянні зі страховими платежами за надання страхової послуги.

Задля провадження оцінки інвестиційної діяльності вітчизняних страхових організацій з практичних мірку-

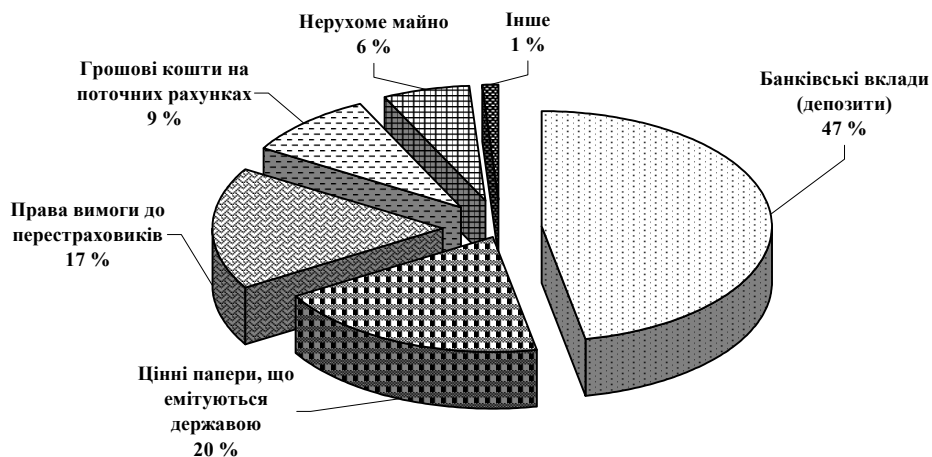

Рис. 6. Розміщення коштів резервів страхових організацій у 2020 р.

Джерело: данні Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг та Національного банку України (розраховано, побудовано та представлено авторами).

вань здійснимо аналіз обсягів сформованих останніми страхових резервів за видами впродовж 2005—2020 рр., що є основним джерелом формування інвестиційного доходу (рис. 3).

Загальна динаміка обсягів страхових резервів страховиків впродовж досліджуваного періоду характеризується зростаючою тенденцією, зокрема у 2020 р. порівняно з 2005 р. на 26015 млн грн (або в 6 разів відповідно). Що ж до видового розрізу страхових резервів, слід зазначити, що домінуючі позиції належать технічним їх видам (у 2020 р. — 62,3 % їх частка у загальній структурі страхових резервів). Натомість резерви зі страхування життя впродовж досліджуваного періоду свого максимуму сягнули у 2020 р. — 11568,7 млн грн (або 37,7 % у загальній структурі страхових резервів).

Розміщення активів страхової організації передбачає врахування сукупності ключових принципів, зокрема безпечності (надійності), прибутковості, ліквідності та диверсифікованості. Відповідно до ступеня важливості забезпечення фінансової надійності страховиків означену сукупність принципів доцільно інтерпретувати у послідовності, що відображена на рисунку 4.

Таким чином, слід зазначити, що базисом розміщення страхових резервів є принципова орієнтованість з урахуванням сукупності принципів, що є загально визнаними у світовій страховій та інвестиційній практиці. Мистецтво розміщення страхових резервів полягає у забезпеченні реалізації вище зазначеної четвірки принципів з урахуванням ситуації на ринку капіталу.

Ефективне управління активами покликане забезпечити страховим організаціям фінансову надійність, можливість виконувати страхові зобов'язання у випадку недостатності страхових резервів, отримувати інвестиційний прибуток та мобілізувати ресурси для нарощування власного капіталу. Відомо, що якісні та ліквідні активи є запорукою платоспроможності страхових організацій, їх здатності вчасно та у повному обсязі проводити страхові виплати.

У порівнянні з 2005 р. суттєво збільшились показники загальних активів страховиків, зокрема таке збільшення у 2020 р. відбулося майже втричі (рис. 5). Показник розміру загальних активів страховиків суттєво збільшився у 2020 р. порівняно із 2005 р. — таке зростання сягнуло майже у тричі. Водночас максимального значення аналізований показник досяг у 2014 р. — його значення склало 70 261,20 млн грн.

Отже, зростаюча динаміка як страхових резервів, так і активів страховиків повинна забезпечувати страховим організаціям достатній обсяг інвестиційного доходу. Як наслідок, доцільним постає аналіз інвестиційних можливостей страхових організацій, що представлені дохідними активами за напрямками розміщення коштів страхових резервів (рис. 6).

Аналізуючи інвестиційний портфель вітчизняних страховиків варто зазначити, що серед інвестиційних продуктів чільне місце займає банківський депозит — 47 %, що є найбільш розповсюдженою їх формою.

Означене відповідає нормативам щодо диверсифікації та якості активів (визначених нормативними актами), згідно з якими банківські депозити й валютні вкладення повинні становити не більше 70 % страхових ре-

зервів, із них в одному банку — не більше 20 % страхових резервів [7].

Пасивні доходи, на кшталт доходів на банківських депозитах, не можуть інтерпретуватися базисом стійких довгострокових надходжень в силу суттєвих коливань відсоткових ставок за депозитами в посткризовий період. Водночас страхові організації, що функціонують на українському страховому ринку традиційно інвестують кошти у банківські вклади, оскільки їх інвестиційна привабливість обумовлена суттєвою ліквідністю та гарантованою доходністю.

Інвестиційний процес коштів у депозити характеризується відносною простотою: по-перше, страхова організація не залучає для цього професійних інфраструктурних провайдерів (посередників); по-друге, не вимагає значних часових витрат (як правило, умови депозитної угоди є стандартними); по-третє, банк виступає в ролі вигідного гравця фінансового ринку, що пропонує страхові послуги, зокрема страхування кредитних ризиків.

У свою чергу банківська установа, у якій розміщуються кошти страхових резервів, повинна мати кредитний рейтинг, що відповідає інвестиційному рівню за національною шкалою (водночас цієї вимоги страхові організації не завжди дотримуються, зважаючи на те, що лише окремі вітчизняні банківські установи мають такий рейтинг) [8].

Другу домінуючу позицію у структурі інвестиційного портфелю страхових організацій займають цінні папери, що емітуються державою — 20 % у 2020 р.

Окрім того, суттєву частку інвестиційного портфелю страховиків займають права вимоги до перестраховиків (за нормами — не більше 50 %), фактично у 2020 р. вони склали 17 %.

Грошові кошти в інвестиційному портфелі страховика згідно законодавчих вимог не повинні перевищувати 30 % страхових резервів, фактично у 2020 р. вони досягли лише 9,0 %. Що ж стосується вкладень у нерухоме майно — вони у 2020 р. досягли 6,0 %, при нормативах до 30 % страхових резервів (у тому числі в один об'єкт нерухомості — не більше 10 %).

Підсумовуючи викладене, варто зауважити, що це й є ключові вимоги до управління активами страхових організацій. Страховики, провадячи фінансову діяльність, пов'язану з розміщенням коштів технічних резервів та їх управлінням, зобов'язані дотримуватись сукупності умов, зокрема щодо безпечності, прибутковості, ліквідності й диверсифікованості.

ВИСНОВКИ

Дослідження засад управління інвестиційною діяльністю страхових організацій дало змогу уточнити низку положень, а також запропонувати практичні рекомендації, спрямовані на підвищення ефективності формування та управління інвестиційним портфелем страховиками в умовах нестабільності, диверсифікацію напрямів інвестування та джерел інвестиційних ресурсів.

За результатами проведеного дослідження зроблено наступні висновки і пропозиції:

1. Провадження ефективної інвестиційної діяльності на українському страховому ринку найбільшою мірою

залежить від ступеня розвитку останнього, а також готовності та бажання громадян безпосередньо долучатися до страхової справи.

2. Базисом розміщення страхових резервів є принципова орієнтованість з урахуванням сукупності принципів (безпечності (надійності), ліквідності, диверсифікованості, прибутковості), що є загально визнаними у світовій страховій та інвестиційній практиці. Мистецтво розміщення страхових резервів полягає у забезпеченні реалізації вище зазначеної четвірки принципів з урахуванням ситуації на ринку капіталу. Встановлено, що інвестування формує коло ключових бізнес-процесів діяльності страхової організації.

3. Дослідження інвестиційних можливостей вітчизняних страхових організацій дозволило зробити висновки щодо доцільності оптимізації менеджменту інвестиційної діяльності структури активів страховиків, спрямованих на формування резервів, насамперед із позицій кадрового забезпечення та потреб у професійних фахівцях фондового ринку (використання потенціалу фондового ринку страховими організаціями відбувається на 1/4).

4. Інвестиційний потенціал страхових організацій визначається обсягом ресурсів, якими володіють останні, і терміном, впродовж якого означені ресурси придатні до використання. Так, компанії зі страхування життя (СК "life") мають більші можливості щодо мобілізації довгострокових ресурсів. Це пов'язано з тим, що договори страхування життя є довгостроковими (переважно укладаються на 5—30 років), натомість страхові виплати страхувальникам, як правило, значно віддалені в часі.

5. Визначено, що протягом 2005—2020 рр. прослідковується поступове зростання питомої ваги резервів зі страхування життя у загальній структурі сформованих страхових резервів, як наслідок, інвестиційна діяльність компаній зі страхування життя у вітчизняній страховій практиці може бути пріоритетним видом інвестиційної діяльності на фінансовому ринку, що дозволить отримати інвестиційний дохід страховим організаціям у майбутньому.

Література:

1. Базилевич В.Д., Приказюк Н.В., Лобова О.М. Цифровізація у забезпеченні конкурентних переваг страхових компаній. *Економіка та держава*. 2020. № 2. С. 15—20. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.2.15.

2. Жабинець О.Й. Проблема класифікації ризиків страхових компаній: наукові підходи і законодавчі ініціативи в умовах євроінтеграції. *Науковий вісник ЛДУМВС*. 2013. № 2. С. 38—46.

3. Мальований М.І., Прокопчук О.Т., Улянич Ю.В. Інформаційні технології в інноваційній діяльності страхового ринку України. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. Вип. 96. Частина друга: Економічні науки. 2020. С. 103—115. DOI: 10.31395/2415-8240-2020-96-2-103-115.

4. Нагайчук Н.Г. Інвестиційний потенціал страхового ринку України. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України*. 2014. № 38. С. 105—112.

5. Поворозник В.О. Активізація інвестиційної діяльності страхових компаній в умовах економічної кризи. *Стратегічні пріоритети*. 2009. № 3 (12). С. 165—171.

6. Приказюк Н.В. *Страхова система України: теорія, методологія, практика: монографія*. Логос, 2017. 611 с.

7. Прокопчук О.Т. Розвиток українського ринку страхових послуг в контексті забезпечення економічної безпеки країни. *Збірник праць Уманського національного університету садівництва*. Редкол.: О.О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. Умань: Видавництво "Сочінський М.М.". 2019, Вип. 94. Ч. 2: Економічні науки. С. 69—85. DOI: 10.31395/2415-8240-2019-94-2-69-85.

8. Сокиринська І.Г., Журавльова Т.О., Аберніхіна І.Г. *Страховий менеджмент: навчальний посібник*. Дніпропетровськ: Пороги, 2016. 293 с.

9. Яворська Т.В. Системно-структурний аналіз страхової інвестиційної діяльності в Україні. *Вісник Дніпропетровської державної фінансової академії*. 2009. № 1. С. 115—119.

References:

1. Bazylevych, V. Prykaziuk, N. and Lobova, O. (2020), "Digitalization of secure competitive excursions of insurance companies", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 2, pp. 15—20. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.2.15

2. Zhabynets', O.J. (2013), "The problem of risk classification of insurance companies: scientific approaches and legislative initiatives in the context of European integration", *Naukovyj visnyk LDUMVS*, vol. 2, pp. 38—46.

3. Mal'ovanyj, M.I. Prokopchuk, O.T. and Ulianych, Yu.V. (2020), "Information technologies in the innovative activity of the insurance market of Ukraine", *Zbirnyk naukovykh prats' Umans'koho natsional'noho universytetu sadivnytstva*. Chastyna druha: Ekonomichni nauky, vol. 96, pp. 103—115. DOI 10.31395/2415-8240-2020-96-2-103-115.

4. Nahajchuk, N.H. (2014), "Investment potential of the insurance market of Ukraine", *Problemy i perspektyvy rozvytku bankivs'koi systemy Ukrainy*, vol. 38, pp. 105—112.

5. Povoroznyk, V.O. (2009), "Activation of investment activity of insurance companies in the conditions of economic crisis", *Stratychichni priorityety*, vol. 3 (12), pp. 165—171.

6. Prykaziuk, N.V. (2017), *Strakhova systema Ukrainy: teoriia, metodolohiia, praktyka* [Insurance system of Ukraine: theory, methodology, practice], Lohos, Kyiv, Ukraine.

7. Prokopchuk, O.T. (2019), "Development of the Ukrainian market of insurance services in the context of ensuring the economic security of the country", *Zbirnyk prats' Umans'koho natsional'noho universytetu sadivnytstva*. *Ekonomichni nauky*, vol. 94, no. 2, pp. 69—85. DOI 10.31395/2415-8240-2019-94-2-69-85.

8. Sokyryns'ka, I.H. Zhurav'ova, T.O. and Abernikhina, I.H. (2016), *Strakhovyj menedzhment* [Insurance management], Porohy, Dnipropetrovs'k, Ukraine.

9. Yavors'ka, T.V. (2009), "System-structural analysis of insurance investment activity in Ukraine", *Visnyk Dnipropetrovs'koi derzhavnoi finansovoi akademii*, vol. 1, pp. 115—119.

Стаття надійшла до редакції 28.08.2021 р.